

С.А. Товканець, Г.В. Товканець

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ
В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА*

У статті проведено аналіз ролі застосування на сучасному етапі інформаційних технологій у сфері транскордонного співробітництва. Зосереджено увагу на науково-технологічній інформації як основному ресурсі наукових досліджень. Систематизовано організаційні форми, які створюють умови для розвитку системи інформаційного забезпечення міжнародного і транскордонного співробітництва.

Ключові слова: міжнародна співпраця, транскордонне співробітництво, інформаційне забезпечення, інформаційні технології, інформаційні та інноваційні центри.

Літ. 12.

С.А. Товканец, Г.В. Товканец

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
БИЗНЕСА В РАМКАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В статье представлен анализ роли применения на современном этапе информационных технологий в сфере трансграничного сотрудничества. Обращено внимание на научно-технологическую информацию как основной ресурс научных исследований. Систематизированы организационные формы, которые создают условия для развития системы информационного обеспечения международного и трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: международное сотрудничество, трансграничное сотрудничество, информационное обеспечение, информационные технологии, информационные и инновационные центры.

S.A. Tovkanets, G.V. Tovkanets

INFORMATION SUPPORT FOR INTERNATIONAL BUSINESS
WITHIN FRAMEWORK OF CROSS-BORDER COOPERATION

The article presents the analysis of role of information technologies application on the current stage of the cross-border cooperation. The attention is paid to the scientific and technological information as a major source for science research. Organizational forms which create conditions for the development of the information support system for international and cross-border cooperation are systematized.

Keywords: international cooperation; cross-border cooperation; information support; information technologies; information and innovation centers.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки України вимагає найширшого застосування інформаційних технологій у всіх сферах народного господарства, зокрема в освітній та зовнішньоекономічній діяльності. При цьому на особливу увагу заслуговують науково-технологічні дослідження в рамках транскордонного співробітництва, їхній інформативний ресурс.

Як відомо, транскордонне співробітництво – це сукупність дій, спрямованих на встановлення і поглиблення екологічних, економічних, соціальних,

* статтю підготовлено на основі доповіді на IX-му Міжнародному науковому семінарі «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи» (28 червня – 2 липня 2010 р., Київ – оз. Світязь).

культурних та інших відносин, що встановлені між територіальними громадами, їхніми представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, які діють на прилеглих до кордону територіях суміжних держав відповідно до національного законодавства цих держав і міждержавних угод. Функції інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва в економічній сфері, тобто у сфері ринкової взаємодії, полягають у створенні умов для обміну цільовою ринковою інформацією, формуванні та поширенні ринкової інформації. Дієвим чинником підвищення організованості ринку є впровадження відкритих систем інформаційного забезпечення учасників транскордонного співробітництва, що сприятиме формуванню віртуальних організаційних структур, для яких характерні переваги як зовнішньої (ринкової), так і внутрішньої (внутрішньофірмової) взаємодії і які дають можливість економити час і кошти на пошук партнерів та укладання угод.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми транскордонного співробітництва були предметом наукових досліджень М. Долішнього [5], Б. Дяченка [6], М. Лендела [12], В. Мікловди [12], Н. Мікули [9]. Аспекти інформаційного забезпечення менеджменту та міжнародного бізнесу розглядали В. Гужва [4], Є. Матвеев [7]. У дослідженнях підкреслювалася особлива роль транскордонного співробітництва в рамках європейської інтеграції та ефективності міжнародного бізнесу. Залишаються недостатньо розробленими проблеми інформаційного забезпечення міжнародного менеджменту, організація освітньо-інформаційних центрів, закладів, агентств, тобто установ, які можуть забезпечувати учасників зовнішньоекономічної діяльності відповідними даними.

Мета дослідження: стисло проаналізувати стан інформаційного забезпечення учасників міжнародного бізнесу, визначити організаційні форми реалізації інформаційного продукту в контексті транскордонного співробітництва.

Основні результати дослідження. Необхідно зазначити, що на сьогодні інформаційне забезпечення діяльності суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва та відповідних органів виконавчої влади для покращення конкурентоспроможності транскордонних проєктів, їх широкої підтримки громадськістю та ефективного використання бізнесово-освітніх ресурсів є нагальною потребою. Адже відповідно до законодавства України і наявного міжнародного досвіду євроінтеграції та транскордонної співпраці у формах прикордонного, міжрегіонального і міжмуніципального співробітництва, інформаційного забезпечення і підтримки потребують практично всі види діяльності у будь-якій сфері народного господарства.

Одним з аспектів міжнародної діяльності на сучасному етапі є інноваційна та науково-технічна діяльність. Як зазначають дослідники, саме інформаційно-телекомунікаційна революція відкрила шлях до поширення інновацій з досі нечуваною динамікою [2].

Здатність до здійснення інноваційно-технологічної модернізації одночасно стала умовою для скорочення розриву у розвитку між менш і більш розвинутими країнами. Стан соціально-економічного розвитку країни чи регіону впливає на напрямок обрання стратегії діяльності у сфері залучення, впровадження і поширення сучасних технологічних вирішень. Оригінальні техно-

новачії створюються у високо розвинутих країнах і стають доступними і для країн з подібним, також високим, рівнем економічного розвитку. Загальними джерелами цілеспрямованої передачі знань з метою успішного вступу до ринкової системи є:

формальні і неформальні зв'язки між підприємствами та іншими об'єктами економіки;

діяльність технологічних експертів, які володіють достовірними знаннями в певній сфері;

міжнародні відносини і співробітництво;

можливості заснування підприємств розробниками;

реєстрація і кодифікація знань (зокрема комп'ютерні бази даних);

культура, система цінностей, довіра і відвертість, розуміння і дотримання принципів продуктивності і якості практичної діяльності.

У сучасних умовах у контексті транскордонного розвитку та інтеграційних процесів увагу привертає новий етап модернізаційного процесу, який пов'язаний з запозиченням досвіду у сфері суспільних, політичних, економічних відносин суспільств зі стійкою демократичною формою правління і конкурентним економічним ладом. М. Вебер таку технологічну модернізацію ототожнює з науково-технологічним завоюванням світу [3, 404].

Сьогодні маємо справу з технологічною модернізацією, яку слід розуміти як процес посилення економіки за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Поняття високої технології пов'язане з галузями і продуктами, які характеризуються: високим рівнем інноваційності; коротким життєвим циклом продуктів і процесів; зростаючим попитом на висококваліфікований персонал, особливо у сфері економічних, технічних і природничих наук; значними витратами на дослідження; високим інвестиційним ризиком і швидким «старінням» інвестицій; тісним науково-технічним співробітництвом підприємств і наукових установ на національному і міжнародному рівні.

У сфері галузей і сфер високих інформаційних технологій, на думку Т. Бальсана, слід насамперед віднести:

інформаційні технології, пов'язані з накопиченням, збереженням, обробкою, передачею і відображенням інформації, до яких в основному належать комп'ютерні і комунікаційні технології (комп'ютерна техніка і програмне забезпечення);

технології, які застосовуються на виробництві техніки з комп'ютерним управлінням або на базі мікроелектроніки, яка використовується для управління і переміщення деталей, а також застосування тих технологій у формі складних, багатофункціональних оброблювальних центрів, роботів, спеціальних засобів з автоматизованим або комп'ютерним управлінням, які забезпечують автоматичне постачання чи складування матеріалів, вузлів і готових виробів [2].

Згідно до прийнятих принципів, основні, пов'язані з інтелектуальним капіталом, чинники технологічної модернізації підприємства чи галузі, це:

інвестиції в людину (для формування якості людського капіталу);

визнання прав інтелектуальної власності, тобто капіталу, створеного провинами;

- інвестування в інформаційні та телекомунікаційні технології, тобто у складові інфраструктурного капіталу;
- збільшення продуктивності діяльності через вдосконалення обігу інформації, застосування стандартів якості, поширення роботи у колективі, впровадження і дотримання процедур реагування на сигнали зі середовища;
- фінансування програм дослідження і розвитку, які сприяють утворенню інноваційного капіталу. Програми досліджень і розвитку є похідною інноваційної політики держави;
- поглиблення програм співпраці, в тому числі транскордонного співробітництва, завдяки яким формується і зміцнюється відносний, а також і суцільний капітал.

Слід зазначити, що інвестування у людський капітал відбувається у багатьох формах, залежно від різновидів діяльності. До них належать: послуги у сфері охорони здоров'я; заходи, які мають на меті продовження життя, впливають на життєві сили, енергійність і життєрадісність; освіта на всіх рівнях; курси для працівників; програми навчання для дорослих («університети третього віку»). При цьому регулятором доступу до інформації про економічну ситуацію фірм і професійні перспективи їхніх потенційних працівників і співпрацівників є інформаційні технології. Наукові дослідження в контексті інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва здійснюються відповідно до завдань Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 рр. [1].

Інформаційна підтримка в контексті транскордонного співробітництва може здійснюватись як через співробітництво з основними суб'єктами та місцевими структурами цих органів в регіонах, так і шляхом безпосередньої взаємодії з провідними місцевими інституціями, що мають досвід розвитку сучасної транскордонної співпраці (єврорегіонів, міжрегіональних партнерських зв'язків, побратимських стосунків між містами) із залученням до цих процесів фахівців та громадськості, ЗМІ.

Тобто така співпраця реалізується інституціями, які на сучасному етапі можуть бути сформовані у різних організаційних формах, серед яких виокремимо інформаційні центри, агенції регіонального розвитку, спеціалізовані геоінформаційні системи, центри транскордонного співробітництва, регіональні інформаційно-інноваційно-освітні комплекси, інноваційні центри транскордонного співробітництва.

Інформаційні центри систематизують та подають інформацію суб'єктам міжнародного бізнесу та учасникам транскордонного співробітництва з окремих програм, наприклад, програм "European Neighbourhood and Partnership Instrument" (ENPI).

Агенції регіонального розвитку в регіонах формуються з метою максимального наближення нормативно-правової та інформаційно-методичної підтримки до цільових груп транскордонної співпраці. В такому разі інформування і залучення фахівців та громадськості, ЗМІ та інших цільових груп транскордонного співробітництва можуть здійснюватись шляхом проведення відповідних навчальних і дискусійних семінарів, слухань, круглих столів, робочих зустрічей з безпосередньою участю фахівців і представників громадськості.

час варто врахувати застосування Internet-технологій для дистанційних заходів, що дозволяють проводити зазначені тематичні та інформаційно-дискусійні зустрічі у спеціально обладнано одночасно в декількох регіонах за принципом телемостів. У та- інформційно-орієнтовані транскордонні проекти доцільно здійснювати у співпраці з наявними відповідними структурами згідно з Декларацією Європарламенту від 22.10.08 «Повідомляючи про енергетику» [8], а також діючих безпосередньо в рамках програм організації "South East Europe Media Organisation" (SEEMO), що діє у Відні і діє за Південно-Східною Європейською програмою транскордонного співробітництва.

Інформаційне забезпечення застосовується для підтримки проектів і програм транскордонного співробітництва, що дає змогу залучити компетентні регіональні і місцеві структури та залучених підрозділів) центральних владних структур відповідними даними джерел за узгодженим протоколом надання інформації спеціально визначену службову інформацію, що безпосередньо транскордонною діяльністю (митною, прикордонною, екологічною тощо); отримувати суб'єктами транскордонного співробітництва щоквартальної узагальненої інформації про транскордонне співробітництво у регіонах.

Інформаційні ГІС (геоінформаційні системи) використовуються або застосовуються у сфері проектування, містобудування, сталого розвитку територій, у системах моніторингу довкілля і стану техногенної безпеки [9]. Геоінформаційні системи є різновидом інформаційних систем, що забезпечують збір, збереження, обробку, доступ, відображення географічно координованих (просторових) даних. Регіональна ГІС широкого призначення є системи управління, що оперують такою інформацією:

• інформація, що містить дані про забруднення повітряного басейну; інформація, а також інформація про гідропоруди та водне господарство;

• інформація про ґрунти, земельні ресурси та структуру землекористування;

• інформація про біологічні ресурси, включаючи дані про вплив людини на природу;

• економічні характеристики: дані про соціальні умови, економіку, адміністративні установи тощо;

• географічні та геодезичні дані (аерофотозйомки, карти тощо) про територію тощо.

Інформаційно-технологічне співробітництво (ІТКС) як активна форма інформаційного забезпечення проводять так звану пропагандистську діяльність, залучають науковий потенціал, як правило, вищого навчального закладу – за кордоном, серед наукових кіл, інформують і надають консультації працівникам ВНЗ щодо можливих напрямків наукового співробітництва, здебільшого з організаціями-партнерами. Ужгородському національному університеті такий центр уже

діє. Головною метою створеного за зарубіжними взірцями Центру трансграничного наукового співробітництва є донесення до українських вчених можливостей отримання позабюджетного фінансування. Саме для цього організуються презентації, семінари, запрошуються до співпраці бізнес- та зарубіжні партнери [11]. Фактично, ЦТКС є інформаційним координатором у сфері наукових досліджень.

Центр науково-технічної і економічної інформації (ЦНТЕІ), який може виконувати функції регіонального інформаційно-інноваційно-освітнього комплексу, в структурі якого створюється регіональний інформаційний портал. Метою такого порталу є: забезпечення інформаційно-аналітичного і консультативного каналу електронної інформації для наукових і бізнесових кіл регіону, формування інноваційної культури у населення, постійний моніторинг інноваційних процесів, пошук і впровадження нових технологій, сприяння процесу комерціалізації інтелектуальної власності.

Значно розширюються можливості поповнення інформаційної бази порталу за рахунок чіткої координації надходження інноваційних пропозицій від науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів, промислових підприємств, малого й середнього бізнесу та інших суб'єктів господарювання держав-учасниць ТКС.

Інноваційний центр трансграничного співробітництва, що може відігравати провідну роль у посиленні інформаційного забезпечення науково-технічної діяльності, як правило, створюється на базі неприбуткової громадської організації. Такий центр може стати основою розвитку регіональної мережі обміну технологіями, що забезпечить процес обміну інформацією про нові технології між науково-дослідним сектором і підприємствами.

Варто зауважити, що основним завданням такої інноваційної інфраструктури є не підтримка створення нових фірм (як у бізнес-інкубаторів), а налагодження співпраці існуючих підприємств і організацій у науково-технічній сфері та забезпечення міжнародного інноваційного співробітництва. Інноваційний центр трансграничного співробітництва – це підприємство, створене у формі юридичної особи, діяльність якого полягає у концентрації інноваційних пропозицій, підтримці процесів реалізації інноваційних проектів суб'єктами господарювання та забезпеченні процесу обміну інформацією в межах трансграничної співпраці. Основною функцією центру має бути налагодження процесу обміну науково-технічною інформацією між суб'єктами господарювання та створення бази даних інноваційних пропозицій. Учасниками інноваційної моделі трансграничного співробітництва на цьому етапі будуть науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, великі промислові підприємства [9].

Висновки. Для підвищення рівня поінформованості учасників трансграничного співробітництва та узгодженості господарських процесів у трансграничному регіоні ефективними є інтегровані інформаційні системи трансграничного співробітництва, які в організаційному розрізі повинні складатися з інформаційних систем регіональних органів влади, органу трансграничного співробітництва (за наявності) та недержавних підприємств та організацій.

Таким чином, інформаційні центри, агенції регіонального розвитку, спеціалізовані геоінформаційні системи, центри транскордонного співробітництва, регіональні інформаційно-інноваційно-освітні комплекси, інноваційні центри транскордонного співробітництва будуть інформаційним джерелом інноваційно-інвестиційних проектів з трансрегіонального сталого соціально-економічного і просторового розвитку; розширення контактів і співробітництва на транскордонному та регіональному рівнях з сусідніми державами; підвищення ефективності проектів і програм у сфері транскордонного співробітництва.

Про затвердження Державної цільової програми інформування громадськості з питань економічної інтеграції України на 2008–2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2008 №594 // www.kmu.gov.ua.

Білин-Возняк Т. Технологічна модернізація у рамках транскордонного співробітництва в Україні. Чинники і бар'єри // www.univ.gzeszow.pl.

Вайс М. Избранные произведения / Пер. с нем.; Сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдов. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.

Гуцуляк В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Навч. посібник. – К.: ЗНД, – 400 с.

Давидов Ю.Н. Региональная политика на рубеже XX–XXI столетий: новые приоритеты. Монография. регион. докл. НАН Украины. – К.: Наук. думка, 2006. – 512 с.

Давидов Ю.Н., Газуда Л., Биркович В. Особливості транскордонного українсько-угорського співробітництва // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2007. – С. 32–38.

Митинцев С.Е. Организация региональных систем информационного обеспечения транскордонного сотрудничества: Автореф. дис... канд. экон. наук. 08.10.01 / НАН Украины, Ин-т регионоведения. – Львов, 2005. – 21 с.

Методичні рекомендації щодо використання інформаційних технологій для підтримки транскордонного співробітництва // www.minregionbud.gov.ua.

Мікула Н.А. Теоретичні засади транскордонного співробітництва // Формування ринкової економіки в Україні. – 2004. – №3. – С. 82–87.

Мокій А.І., Бабець І.Г. Основні аспекти забезпечення інформаційної підсистеми інноваційно-інвестиційного транскордонного співробітництва // tex.lae.lviv.ua.

Про Центр наукового транскордонного співробітництва – з перших вуст // clprnews.info.

Транскордонне співробітництво в умовах розширення Європейського Союзу на схід / За ред. д.е.н., проф., член-кор. НАН України В.П. Мікловди, д.е.н., проф., член-кор. УААН д.е.н., к.е.н. С.С. Слави, к.е.н. С.В. Сембера. – Ужгород: Карпати, 2006. – 496 с.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2010.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>